

Problemes de la representació verbal en els diccionaris bilingües català-alemany-català des del punt de vista de l'aprenentatge

Elisenda Bernal (Barcelona)
Carsten Sinner (Leipzig)

■ 1 Introducció¹

Els verbs són les peces lèxiques fonamentals per construir oracions. En els diccionaris, aquestes peces es representen d'una manera ben diferent segons la tradició lexicogràfica en què s'inscriuen: d'una banda, les llengües romàniques, en general, classifiquen els verbs en transitius, intransitius i pronominals; en alemany, en canvi, entre els aspectes gramaticals detallats en les entrades dels verbs, tradicionalment s'hi indiquen el tipus de flexió –al Duden, per exemple, *schwach* ‘feble’, *stark* ‘fort’ i *unregelmäßig* ‘irregular’, l'auxiliar usat per a formar el perfecte (*haben* ‘tenir, haver’ o *sein* ‘ser’), si és reflexiu i, en el cas dels verbs pronominals, si és separable o no, i com es formen les passives (*Vorgangspassiv* ‘passiva de procés’, que es forma amb *werden* ‘ser’, i *Zustandspassiv* ‘passiva d'estat’, que es forma amb *sein* ‘estar’). A aquest fet s'ha d'afegir que els verbs són les peces lèxiques més polisèmiques (Fellbaum, 1990), fet que fa que la seva representació lexicogràfica se'n ressenti a l'hora de discriminar les accepcions (Castell i Català, 2008; Català, 2010). A més, s'ha de tenir en compte que, en el cas dels diccionaris bilingües, la funció principal dels quals és la de proveir un equivalent apropiat en el context de la traducció (Zgusta, 1971), caldria esperar trobar informació gramatical que ajudés a evitar errors en la producció.

En creuar les dues llengües, s'evidencien, i s'agregen, els problemes de la distinció d'accepcions i d'equivalències, ja que els diccionaris han d'informar tant de la polisèmia (alternança de sentit) com de la diàtesi (alter-

1 Aquest treball s'inscriu en els projectes HUM2006-06982/FILO i HUM2006-07898/FILO.

nança de construcció). En aquest treball ens centrem en les dificultats que comporta, des del punt de vista de l'aprenentatge, la representació lexicogràfica dels verbs que trobem actualment als diccionaris bilingües català-alemany-català.²

■ 2 Els verbs als diccionaris bilingües

Com ja ha estat assenyalat (Álvarez Vives, 2009; Quintana, 2009), la relació entre el català i l'alemany compta amb una tradició secular. En l'actualitat, es pot estudiar català a més de 30 universitats de parla alemanya;³ al seu torn, l'alemany és la tercera llengua estrangera més estudiada a Catalunya,⁴ però, tanmateix, així com per a l'anglès hi ha un mercat de diccionaris força ampli que permet a l'usuari poder triar, per a la combinació alemany-català és realment escassa,⁵ tot i la necessitat evident que tenen els usuaris en diverses fases de l'aprenentatge de les dues llengües, com a llengües estrangeres, tal com remarca van Lawick (2009: 55), fins i tot per a aprenents avançats d'alemany:

[...] en la fase d'iniciació en la traducció –amb uns coneixements lingüístics encara per consolidar– tendim a limitar-nos a consultar diccionaris bilingües, en què sovint confiem més que en la mateixa capacitat d'inferència.

No ens ocuparem ara de descriure els diccionaris existents i les seves característiques,⁶ però sí volem remarcar que, tal com recull Gelpí (2001), els diccionaris analitzats no defineixen clarament els usuaris i, pel que es

-
- 2 Per manca d'espai, no tractarem d'altres qüestions igualment importants en aquest parell de llengües com són la disposició formal de les entrades (estranya per als usuaris catalanoparlants, ja que la tradició romànica llista les entrades una a sota de l'altra per ordre alfabètic estricte), la tipografia escollida, o altres elements microestructurals.
 - 3 Segons dades de l'Institut Ramon Llull en línia (<<http://www.llull.cat>>), consultades el juliol de 2010, en què apareixen les universitats alemanyes, austríaques i suïsses germanoparlants en què s'ofereixen lectorats de català. Per a una revisió de l'aportació de la catalanística alemanya a l'ensenyament de llengües, vegeu Robles Sabater (2009).
 - 4 Segons dades de les Escoles Oficials d'Idiomes de la Generalitat de Catalunya (<<http://phobos.xtec.net/eoi>>), l'alemany es pot estudiar en 27 dels 42 centres; només el superen l'anglès (42) i el francès (37).
 - 5 Al mercat podem trobar diccionaris bilingües d'aquesta combinació de les editorials Langenscheidt, Enciclopèdia Catalana, Pòrtic, Herder, Peter Rump i Arimany. Per a aquest treball hem utilitzat els dos volums d'Enciclopèdia Catalana (DACEC i DCAEC) i el de Pòrtic (DACP), així com també hem consultat puntualment el *Diccionari multilingüe* (DM) d'Enciclopèdia Catalana.
 - 6 Remetem als treballs de Gelpí (2001) i Álvarez Vives (2009) per a més detalls.

desprèn dels pròlegs, els diccionaris s'adrecen als parlants de totes dues llengües, tot i que, com veurem, no és del tot cert, fet que condiciona l'ús del diccionari. Així, ens centrem en la informació que donen dels verbs que hem triat per a aquest treball i les dificultats que suposen per als aprenents, tant des del punt de vista de l'aprenent catalanoparlant com des del punt de vista de l'aprenent germanoparlant.

■ 3 Primers problemes: denominacions i classificacions

L'ensenyament de la gramàtica, i concretament la gramàtica del verb, varia de llengua a llengua i el contrast entre la tradició romànica, basada al seu torn en la llatina, al voltant dels conceptes de *transitiu* i *intransitiu*, i la germànica és evident. A més, cal tenir en compte que, com ja s'ha assenyalat en diverses ocasions,⁷ la terminologia gramatical no és clara: per *transitiu* s'entén el verb que exigeix un complement directe, i tot el que no té complement directe es classifica com a *intransitiu*, al marge que tingui complements obligatoris, com passa amb verbs com *pensar*, *anar*, etc. Aquesta situació encara es pot complicar més amb els verbs pronominals que necessiten un complement preposicional com *penedir-se*, que el DIEC2 representa de la manera següent:

penedir-se *v. intr. pron.* [LC] A algú, saber-li greu d'haver fet o deixat de fer alguna cosa. *Es penedí de totes les paraules que havia dit. Ara em penedeixo d'haver renyit amb ell. M'he penedit moltes vegades de no haver-bo fet. D'això que ara fas, te n'has de penedir algun dia.*

O amb verbs que, a més del complement directe, requereixen un segon complement obligatòriament, com ara *ficar*, que tant en l'accepció 1 com en la 4, el complement locatiu és obligatori. Tanmateix, aquesta informació no es dona explícitament amb cap etiqueta, sinó que obliga l'usuari a deduir-la dels exemples:

ficar 1 *1 v. tr.* [LC] Fer entrar dins un lloc. *Ficar la clau al pany. Ficar els peus a l'aigua. Ficar-se la mà a la butxaca. Ficar-se els dits a la boca. Ficar-se al llit.* [...] **4** *1 tr.* [LC] Fer entrar (algú) en un afer, posar-lo en una situació. *Ha ficat tots els companys en un bon embolic.* **4** *2 intr. pron.* [LC] *En Pau sempre es fica on no el demanen.*

7 Per a un repàs de la complexitat i diversitat de denominacions de les construccions verbals, vegeu Bernal (en premsa).

En canvi, la informació que es dóna en un diccionari alemany és notablement diferent. Vegem les entrades dels verbs *anrufen* ‘cridar, telefonar’ (extreta del BWDS) i *kosten* ‘costar’ (extreta del DWDS):

an|ru|fen [V.102, hat angerufen; mit Akk.] jmdn. a. **1** *durch Rufen aufmerksam machen, sich durch Ruf an jmdn. wenden*; einen Schlafwandler soll man nicht a.; Gott und alle Heiligen (um Hilfe) a. **2** *telefonisch mit jmdm. sprechen (wollen)*; ich rufe dich morgen an; er hat schon dreimal angerufen (erg.: dich), aber du warst nicht da

kosten², kostete, hat gekostet

1. etw. kostet drei Mark *für etw. muß man drei Mark bezahlen, der Preis von etw. ist drei Mark*: das Stück, ein Kilo kostet zehn Mark; das kostet nichts; was, wieviel hat der Meter gekostet (*wie teuer war er?*); was soll es denn k.?[?]; etw. kostet jmdn. etw.: das hat mich eine Menge Geld, viel Geld, wenig gekostet; das ganze Vergnügen hat mich gar nichts gekostet;

2. etw. kostet jmdn. etw. *etw. verursacht jmdm. etw.*: das hat mich viel Mühe gekostet; es kostet dich nur ein Wort, und ich darf dableiben; [...] das kostet noch viel Arbeit, große Anstrengung, Überwindung, manches Opfer, eine schlaflose Nacht, einen harten Kampf, Schwierigkeiten; *auch* etw. kostet jmdm. etw. [...]

En cap dels dos diccionaris es recorre a la transitivitat o intransitivitat del verb, sinó que per mitjà del pronom d'acusatiu (*jemanden*) o de datiu (*jemandem*), o del substantiu (*etwas*), tots abreujats, es proveeix el context sintàctic en què funcionen, al marge de la funció sintàctica que facin. Aquest fet és especialment important en un verb com *kosten*, la segona accepció del qual es manifesta en una construcció de doble acusatiu, que pot resultar estranya per a un aprenent catalanoparlant i podria arribar a produir l'estructura de (2) en lloc de la de (1), copiant el patró sintàctic del català:

- (1) Das Studium des Kindes kostet die Eltern viel Geld
L'estudi del nen costa els pares-AC molts diners-AC
 'L'estudi del nen costa molts diners als pares'
- (2) * Das Studium des Kindes kostet den Eltern viel Geld
L'estudi del nen costa als pares-DAT molts diners-AC

En el cas dels diccionaris monolingües generals que acabem d'esmentar, però, el risc es redueix, perquè els destinataris principals són els propis parlants de la llengua descrita, i els problemes apareixen quan ens endinsem en els diccionaris bilingües català-alemany (o alemany-català), en què s'utilitzen les etiquetes *transitiu* i *intransitiu*, de manera que és difícil que

l'aprenent pugui deduir correctament el funcionament sintàctic real del verb que vol utilitzar:

- [DM] **costar** v INTR Requerir, per a ésser obtingut o adquirit, de pagar tal o tal suma. *Aquest anell m'ha costat cinc mil pessetes.*
 Castellà: *costar*
 Anglès: *to cost*
 Francès: *coûter*
 Alemany: *kosten*
- [DACP] **costar** kosten; teuer zu stehen kommen.
kosten vt: gustar, assaborir; tastar; paladejar; vi: costar, valer [...].
- [DCAEC] **costar** (33) *vi* kosten | *fig a.* Mühe kosten *od* machen; schwer fallen | *el llibre m'ha costat deu euros (molt car)* das Buch hat mich zehn Euro (viel Geld) gekostet | *m'ha costat un ull (de la cara od un ronyó) (fam)* es hat mich e. Heidendgeld gekostet | *costa molt (poc)* es kostet viel (wenig); *fig* es ist schwer (leicht) | *no us ~à gens d'aprendre català* es wird euch leicht fallen, Katalanisch zu lernen | *què et costava de telefonar?* du hättest doch anrufen können | | *això et ~à car!* (*fig*) das wird dich teuer zu stehen kommen | *~ sacrificis (temps, la vida)* Opfer (Zeit, das Leben) kosten | *costi el que costi* um jeden Preis; koste es, was es wolle.
- [DACEC] **kosten**² vt [-et, -ete, hat *ge-et*] *costar, valer* | *was kostet es?* quant costa (això)? *koste es, was es wolle* costi el que costi | a qualsevol (*od* tot) preu | *es s. etw ~ lassen* no reparar en les despeses, no mesurar despeses [...].

En les entrades del DCAEC i DACEC es veu clarament com els dos volums s'adrecen només a aprenents alemanys de català (el primer, per a la comprensió; el segon, per a la producció), per tal com la metallengua és l'alemanya (com mostra l'abreviatura d'*oder (od) 'o'*) i s'obvien les construccions que, des del punt de vista de l'aprenent catalanoparlant d'alemany podrien ser dificultoses, com veïem a (1). Per la seva banda, el DACP es presenta com un diccionari bifocal per a catalans i alemanys, i es caracteritza per oferir molt poca informació sintàctica, ni a través de marques ni d'exemples, i gairebé sempre només ofereix l'equivalent. Amb això, en realitat, només cobreix la funció de comprensió i és molt difícil, tot i que en cap moment es digui, que pugui servir per a la producció, en cap de les dues direccions, encara que les autores afirmen a la introducció del diccionari el contrari:

[...] creiem que és prou complet per a tenir una efectiva utilitat en ambdues llengües. [...] Voldríem que aquest llibre ajudés a fomentar i estendre el coneixement i l'ús d'aquestes dues llengües tant en els Països Catalans com en els de parla alemanya i a col·laborar a l'aproximació d'aquests pobles i llurs cultures.

En definitiva, tot i que explícitament no ho trobem enlloc, els diccionaris bilingües català-alemany-català pretenen cobrir amb un sol volum totes les necessitats possibles i el màxim d'usuaris, però la realitat és que bàsicament cobreixen la funció de descodificació i només el DACEC serveix per a la producció; això sí, només per als aprenents alemanys de català, i sense que quedi totalment exempta de problemes:

[DCAEC] **ajudar** (33) *vt (j-m)* helfen, behilflich sein, beistehen, (*j-n*) unterstützen | ~ *alg a fer u/c* j-m helfen, etw zu tun | ~ *alg en u/c* j-m bei etw helfen | ~ *alg a posar-se l'abrie* j-m in den Mantel helfen [...]

[DACEC] **helfen** *vi [hilft, half, hat geholfen]* ajudar, socórrer, auxiliar, prestar ajut (*od* ajuda, *od* socors *od* auxili) (*j-m bei etw a* alg en u/c) [...]

Les entrades de *helfen* i *ajudar*, dos verbs que sintàcticament s'expressen de manera diferent, en datiu en alemany i en acusatiu en català, són, en certa manera, confuses. Si el DACEC ha de servir per a la producció, el fet que es combini la informació de verb transitiu en l'etiqueta i el complement entre parèntesis dóna la forma dativa pot arribar a confondre l'usuari i crear frases incorrectes.⁸

Aquesta situació es complica com més equivalents d'un lema determinat es donen, ja que no només podem trobar diferències estructurals, sinó que els matisos semàntics i pragmàtics que distingeixen els equivalents entre si desapareixen totalment:

[DCAP] **treure** herausnehmen, -holen; entfernen; entlassen; wegnehmen; (heraus)bekommen; die Lösung finden; gewinnen; (conseqüència) ziehen; (moda) herausbringen; (cap) herausstrecken; (suc) auspressen; (pols) abstauben; (sang) bluten; (dent) e-n Zahn bekommen (ziehen); ~ de l'error aufklären; ~s (roba) ausziehen; (capell) abnehmen.

En l'exemple de *treure* veiem com els primers equivalents apareixen sense cap indicació de quin sol ser el seu complement directe, cosa que podria fer pensar que es tracta d'equivalents sinònims en tots els contextos, encara que no ho són. Així, és probable que un aprenent catalanoparlant d'alemany, a la vista de les entrades del diccionari, construeixi les frases (3a) i (4a) en lloc de les de (3b) i (4b):

8 Fuentes Morán (1997) revisa els diversos tipus d'articles lexicogràfics en diccionaris bilingües espanyol-alemany i remarca les dificultats d'interpretació que provoquen les indicacions gramaticals i proposa una presentació formalitzada de la informació sintàctica que eviti les lectures errònies.

- (3) a. *Wie nehme ich Wachsflecken weg? / *Wie nehme ich Wachsflecken heraus?
 b. Wie entferne ich Wachsflecken?
 ‘Com trec les taques de cera?’
- (4) a. *Nimm es Dir aus dem Kopf heraus! / *Nimm es Dir aus dem Kopf weg!
 b. Schlag es Dir aus dem Kopf!
 ‘Treu-t’ho del cap!’

Els problemes assenyalats fins ara prenen un relleu especial quan ens enfrontem als verbs espacials, l’expressió dels quals és diferent en les dues llengües i provoca moltes dificultats als aprenents, motiu pel qual dediquem l’apartat següent a exposar-ne les diferències principals.

■ 4 La informació sobre moviment i direcció

Segons la teoria de patrons de lexicalització (*cf.* Talmy, 1991; 2000), es poden distingir dos tipus d’elements, els semàntics i els superficials; com resumeixen Ibarretxe-Antuñan i Hijazo-Gascón [en premsa], els primers són components conceptuals universals que caracteritzen determinats esdeveniments, els segons són diferents recursos lingüístics –no universals– de què disposen les llengües per expressar els primers. La relació entre els primers i els segons pot ser simètrica o no simètrica, és a dir, hi pot haver correspondència entre un element superficial i un element semàntic, un element superficial pot codificar més d’un element semàntic, o un element semàntic pot ser realitzat per mitjà de més d’un element superficial (*cf.* Talmy, 2000: 21). Els diferents tipus de correspondència entre els elements semàntics i superficials es denominen estratègies d’empaquetament (*cf.* Ibarretxe-Antuñan i Hijazo-Gascón [en premsa], per a la terminologia en castellà). En el cas dels esdeveniments de moviment, situacions que contenen moviment o que constitueixen una situació en què es detura el moviment i es resta un cert temps en el mateix lloc (*cf.* Talmy, 2000: 25), els elements semàntics que s’han definit són els següents:⁹

9 Prenem la terminologia d’Ibarretxe-Antuñano i Hijazo-Gascón (en premsa) i fem nos- tres les puntualitzacions dels autors que utilitzen el terme «Camí» en lloc d’altres com ara *trajectoria*, *direcció* o *direccionalitat*, perquè no es confonguin amb altres termes dins de la lingüística cognitiva com, per exemple, *trajector* (*cf.* Langacker [1991: 5 i *passim*] i Zinken [2002: 62–63] sobre l’ús d’aquest terme a Langacker), i perquè el concepte de *Path*

- la Figura, com a entitat que realitza el moviment;
- la Base, com a fons sobre el qual es mou la Figura;
- el Moviment, com a presència o absència en si mateixa;
- el Camí, com a trajectòria que segueix la Figura;
- la Causa, com a agent que provoca el moviment;
- la Manera, com a forma en què es desenvolupa el moviment.

Figura, Base, Moviment i Camí pertanyen únicament als esdeveniments de moviment, mentre que Causa i Manera també es donen en altres casos d'esdeveniments; entre els primers quatre, el que s'ha de destacar és el de Camí, que és indispensable perquè un esdeveniment es pugui considerar com a moviment (*cf.* Ibarretxe-Antuñano i Hijazo-Gascón, en premsa).

Si bé hi ha, en principi, moltíssimes possibilitats de combinació, la majoria de les llengües sembla que utilitzen una de les dues estratègies per expressar l'esdeveniment de moviment. Seguint la proposta de Talmy, es diferencien entre

- les *llengües de marc verbal*, que uneixen Moviment i Camí en el verb principal, i realitzen la Manera, d'expressió opcional, en una segona forma (mitjançant un adverbí, un gerundi, un sintagma proposicional, etc.), i
- les *llengües de marc de satèl·lit*, que expressen Moviment i Manera mitjançant el verb principal i el Camí apareix en una forma *satèl·lit* del verb.

El català és, igual que les altres llengües romàniques i llengües com ara el japonès, el turc, l'hebreu i el tamil, una llengua de marc verbal.¹⁰ Vegem uns exemples del català (5) i del turc (6):

(5) Va entrar a casa seva corrent

(6) Eve koşarak girdi
casa.ad corrent entrà
 'Va entrar a casa seva corrent'

de Talmy els sembla «mucho más complejo y rico» del que una etiqueta com les mencionades més amunt podria abastar. Vegeu també la proposta de categorització dels verbs de moviment de Cuartero Otal (2005 i 2010), que considerem molt interessant.

10 En el volum editat per Strömqvist i Verhoeven (2004) apareixen molts exemples de llengües que pertanyen a un dels dos tipus, de marc verbal i de marc de satèl·lit, que conté moltes més llengües del món. Sobre la comparació dels verbs de moviment en alemany i castellà, es poden consultar els treballs de Cuartero Otal (2003 i 2009); per a la comparació dels verbs de moviment de l'espanyol, l'anglès, el francès i l'alemany, vegeu Cuartero Otal (2005 i 2010).

La informació sobre el Camí es codifica dins dels verbs, *entran* i *girmek* ‘entrar’, i la Manera es realitza fora del verb, amb *corrent* i *kaşarak* ‘corrent’.

Per la seva banda, l’alemany és, igual que l’anglès i les altres llengües germàniques, les eslaves i finoúgriques, una llengua de marc de satèl·lit, i el patró de lexicalització queda ben exemplificat amb les frases següents de l’anglès i l’alemany:

- (7) Heran into the house
ell va córrer dins la casa
 ‘Va entrar a casa seva corrent’
- (8) Er rannte in das Haus
ell va córrer dins la casa
 ‘Va entrar a casa seva corrent’

Els verbs *run* i *rennen* ‘córrer’ contenen, a més de la informació sobre el Moviment, la informació sobre la Manera; els satèl·lits *into* i *in* ‘dins, per dins’ codifiquen el Camí.

Així mateix, cal tenir en compte que als verbs de moviment bàsics del català *anar*, *venir*, *entrar*, *sortir*, *baixar* i *pujar*, etc., òbviament, en alemany els corresponen, a més de verbs de prefix adverbial com ara *hereingehen*, *hineingehen*, *hineinkommen*, *herauskommen*, etc., tots els verbs que impliquen moviments, com ara *tanzen* ‘ballar’, *hüpfen* ‘saltar’, *schwimmen* ‘nedar’, etc., ja que poden unir-se als adverbis que expressen Camí:

- (9) Das Paar tanzte langsam zur Tür
la parella va dansar lentament cap a la porta
 ‘La parella es va traslladar cap a la porta ballant/mentre ballava/sense deixar de ballar.’

En alemany, per tant, en principi, són infinites les possibilitats d’expressió de moviment i direcció mitjançant els verbs que impliquen moviments. Cal tenir en compte, a més, que, en alemany, l’expressió del moviment també es relaciona amb la direccionalitat i la posició del subjecte que realitza l’acte de parla: la informació sobre la direcció –cap al parlant o apartant-se del parlant– en combinació amb alguns dels adverbis que fan de satèl·lits que codifiquen el Camí –és el cas de *hinaus*, *heraus*, *raus* ‘cap enfora’, *hinein*, *herein*, *rein* ‘cap endins’, *herunter*, *hinunter*, *runter* ‘cap avall’, *herauf*, *hinauf*, *runter* ‘cap amunt’, *hinter*, *nach hinten* ‘cap enrere’, *hervor*, *vor*, *nach vorne* ‘cap endavant’, etc.– permet saber on es troba la persona que parla:

(10) Er kam rein
ell va venir dins
 ‘Va entrar (on era jo)’

(11) Er ging rein
ell va anar dins
 ‘Va entrar (i jo em vaig quedar fora)’

El mateix passa, òbviament, amb verbs preposicionals que no expressen moviment, com *hereinholen* –que implica ‘venir algú de dins d’un lloc a buscar algú/alguna cosa que és fora del lloc i acompanyar-lo cap a dins’– o *herausnehmen* –‘agafar una cosa que és dins d’un lloc i deixar-la fora del lloc’–, etc.

Les informacions sobre la codificació de Moviment, Manera i Camí haurien de representar-se d’alguna forma als diccionaris, ja que la pertinença de l’alemany i del català a dos grups diferents de tractament dels elements semàntics fa que els aprenents de català de parla materna alemanya arribin a construccions com ara *anar per (a) baix* o *anar per (a) dalt* i, fins i tot, *baixar per (a) baix* o *pujar per (a) dalt*, resultat de la transposició directa dels elements alemanys.

Un cas encara més difícil de representar, i que costa fins i tot d’explicar amb el model de Talmy, és la possibilitat de l’alemany d’expressar Moviment i Manera –codificats en el verb– i Camí –en el satèl·lit– sense la implicació d’un verb de moviment, sinó amb verbs que expressen sons, com ara *pfeifen* ‘xiular’, *brausen* ‘el vent, el mar, bufar, gemegar’, *rauschen* ‘el vent, xiuxiuejar’, etc.:

(12) Die Kugeln piffen ihm um die Ohren
les bales xiular³.PL li per les orelles
 ‘Les bales van passar molt a prop de les seves orelles / molt a prop d’ell’

(13) Die Straßenbahn quietscht um die Ecke
el tramvia xerrica per la cantonada
 ‘El tramvia es mou / se’n va / va / ve per la cantonada xerricant’

Aquí, els verbs *pfeifen* i *quietschen* es transformen en verbs de moviment, pel fet d’aparèixer acompanyats per les preposicions als satèl·lits que indiquen el Camí.

■ 5 Els verbs de moviment als diccionaris

Amb tot el que hem indicat, és fàcil preveure que amb els diccionaris bilingües actuals de què disposa la parella alemany-català la representació dels satèl·lits no sigui especialment acurada. Així, el verb *anar* al DACP no en dóna cap mena d'informació:

[DCAP] **anar** gehen; führen; ~**se'n** weggehen, abreisen.

A *sortir*, en canvi, n'apareix un, *heraus-*:

[DCAP] **sortir** weg-, herausgehen, -kommen; ab-, wegfahren; aus dem Haus gehen; finden; bekommen; (líquid) auslaufen; (sol) aufgehen.

Si comparem aquesta entrada amb la del DCAEC, veiem com els satèl·lits, i, per tant, els matisos de significació, tenen una presència molt més gran:

[DCAEC] **sortir** (40) *vi* hinaus-, heraus-gehen | hinaus-, heraus-fahren | heraus-treten | aus-, weg-, fort-gehen | ab-fahren, ab-reisen, aufbrechen (*cap a, devers* nach *dat*) | aufgehen (*Saat, Sonne*) [...]

En aquest cas és precisament on s'evidencia que l'absència de context dificulta a l'aprenent catalanoparlant¹¹ quin dels dos verbs, *hinausgehen* o *herausgehen* (o qualsevol dels altres equivalents que es donen), ha de fer servir. A més, falta el verb *herauskommen*, que seria la forma esperable des de la perspectiva del parlant quan es troba fora del lloc del qual surt l'altra persona.

Si bé podríem esperar que les entrades corresponents amb els adverbis corresponents en podrien aclarir l'ús, veiem com no és així:

[DCAP] **heraus** fora, a fora, enfora; **von innen** ~ des de dins, des de dintre; ~**bekommen** esbrinar; resoldre; solucionar; (taca) treure; (diners) rebre el canvi; ~**bringen** treure; (com) llançar al mercat; (lit) publicar; (tea) estrenar; descobrir; esbrinar; ~**fördern** provocar, desafiar; ~**geben** donar; tornar (u/c); (lit) editar, treure; ~**holen** treure; ~**kommen** sortir, escapar; (fig) **aus e-r Gefahr kommen** escapar d'un perill, salvar-se d'un perill; (lit) publicar-se; ~**kriegen** esbrinar; ~**lassen** deixar sortir; ~**nehmen** treure, traure; extreure; ~**spritzen** sortir a raig; ~**ragen** sobresortir; ~**stellen** posar en relleu; vr: resultar; ~**ziehen** retirar.

11 Si bé hem dit que els destinataris principals dels dos diccionaris bilingües d'Enciclopèdia Catalana són els aprenents de català germanoparlants, no podem obviar que els utilitzen els aprenents d'alemany catalanoparlants.

hinaus cap a fora, enfora; **~begleiten** acompanyar a la porta; **~gehen** sortir, (finestra) donar a; **~laufen (auf)** (fig) anar a parar (a); **~lehnen** vr: abocar-se, treure el cap; **~schieben** (fig) allargar, diferir, ajornar; **~werfen** llançar (a fora); **~zögern** retardar.

[DACEC] **heraus** *adv* fora | cap a fora, enfora | *fam* fora d'aquí! | *aus* ... ~ des de | *da* ~ sortint per allí (*od* allà) | *von innen* ~ des de dintre (*od* dins) | *zu(m)* ... ~ per | a través de | ~ *damit!* explica't [...]

hinaus *adv* a fora, cap a fora | enfora | *über etw* ~ (*räumlich*) més enllà de, més (a)lluny(at) que (u/c) | (*zeitlich*) més tard de, passada (una hora) | (*übergehend*) sobrepasant, ultrapassant (u/c) | ~! fora d'aquí!, fora! | *fum (od* *foot* *pop*) el camp! | *da* ~ per allí (*od*) allà [...]

Veiem, doncs, com tant *hinauskommen* com *hinausgehen* es tradueixen per *sortir*, sense que s'indiqui la importància de la situació del parlant, a banda de les dificultats que poden originar a l'aprenent el problema addicional de la separabilitat o no-separabilitat dels verbs alemanys amb prefix, que deixem per a un estudi posterior.

■ 6 Conclusions

Els diccionaris bilingües actuals català-alemany-català són encara lluny de satisfer les necessitats dels usuaris que els utilitzen. Per un costat, com ja ha estat assenyalat a Gelpí (2001), la situació ideal seria disposar de quatre tipus diferents de diccionaris, segons els usuaris finals (catalans i alemanys) i segons la funció (comprensió i producció). Per l'altre, és necessari millorar la informació que donen, tant pel que fa a la sistematització com pel que fa a la presentació: oferir una llista d'equivalents sense context d'ús és ineficaç per a l'usuari, que no té els coneixements suficients de la llengua de destí per poder-los discriminar sense error, a la vegada que cal ampliar i millorar la informació que es dona en el cas de diferències com les que hem observat a propòsit dels verbs de moviment. Certament, tots els punts que enumerem comporten un increment d'espai, tan preciós en un diccionari imprès, que es pot salvar fàcilment si la lexicografia bilingüe s'endinsa en un altre suport: el digital, que, com ja hem apuntat en altres ocasions (Bernal, 2007), obre nous camins i noves possibilitats als diccionaris, que mereixen i necessiten un horitzó que li permeti una millora en un futur que no hauria de ser gaire llunyà. ■

■ Referències bibliogràfiques

- Álvarez Vives, Vicente (2009): «La contribució de la romanística alemanya als estudis actuals de lingüística catalana: valoració global amb especial atenció a la lexicografia bilingüe», *Caplletra* 47, 113–132.
- Bernal, Elisenda (2007): «Diccionario y gramática: propuestas para un diccionario digital», in: Campos Souto, Mar / Pérez Pascual, Ignacio / Porto Dapena, José-Álvaro (ed.): *Reflexiones sobre el diccionario*, A Coruña: Universidade da Coruña, 165–180.
- (en premsa): «Els noms del verb: reflexions al voltant de les categories gramaticals als diccionaris. Proposta de representació per al DAELE», in: Bernal, Elisenda / Torner, Sergi / DeCesaris, Janet (ed.): *Los verbos en los diccionarios*, Barcelona: Universitat Pompeu Fabra / Institut Universitari de Lingüística Aplicada.
- Castell, Andreu / Catalá, Natàlia (2008): «La representación del significado de los verbos en los diccionarios bilingües», in: Campos Souto, Mar / González González, Eva M. / Pérez Pascual, José Ignacio (ed.): *La lexicografía bilingüe y didáctica: ayer y hoy*, A Coruña: Universidade da Coruña, 21–27.
- Catalá, Natàlia (2010): «De la semántica verbal a los diccionarios bilingües», in: Bernal, Elisenda / DeCesaris, Janet / Torner, Sergi (ed.): *Estudios de lexicografía 2003–2005*, Barcelona: Universitat Pompeu Fabra / Institut Universitari de Lingüística Aplicada, 131–144.
- Cuartero Otal, Juan (2003): *Cosas que se hacen*, Frankfurt am Main: Lang.
- (2005): «Gibt es im Spanischen und Französischen zwei Klassen von Fortbewegungsverben?», in: Schmitt, Christian / Wotjak, Barbara (ed.): *Beiträge zum romanisch-deutschen und innerromanischen Sprachvergleich. Akten der gleichnamigen internationalen Arbeitstagung (Leipzig, 4.10. – 6.10.2003)*, Bonn: Romanistischer Verlag, 23–34.
- (2009): «Estructuras argumentales de los verbos de desplazamiento del sujeto: descripciones en inglés, alemán y español», *Bulletin of Hispanic Studies* 87:2, 149–168.
- (2010): «Estructuras argumentales de los verbos de desplazamiento del sujeto: una descripción del español frente al inglés», in: Baumann, Klaus-Dieter (ed.): *Translatologie aus integrativer Sicht*, Hamburg: Dr. Kovač, 15–40.

- Fellbaum, Christiane D. (1990): «English Verbs as a Semantic Net», *International Journal of Lexicography* 3:4, 279–301.
- Fuentes Morán, M. Teresa (1997): *Gramática en la lexicografía bilingüe. Morfología y sintaxis en diccionarios español-alemán desde el punto de vista del germanohablante*, Tübingen: Niemeyer.
- Gelpí, Cristina (2001): «La lexicografía bilingüe català-alemany, alemany-català: Proposta d'avaluació», in: Pusch, Claus D. (ed.): *Katalanisch in Geschichte und Gegenwart*, Tübingen: Stauffenburg, 143–153.
- Ibarretxe-Antuñano, Iraide / Hijazo-Gascón, Alberto (en premsa): «Variación intratipológica y diatópica en los eventos de movimiento», in: Gómez Seibane, Sara / Sinner, Carsten (ed.): *La expresión de tiempo y espacio y las relaciones espacio-temporales en el español norteño*, San Millán de la Cogolla: CiLengua.
- Langacker, Ronald W. (1991): *Foundations of Cognitive Grammar*. Vol. 2: *Descriptive Application*, Stanford: Stanford University Press.
- Quintana, Artur (2009): «L'aportació dels romanistes alemanys als estudis de lingüística contrastiva del català amb altres llengües», *Caplletra* 47, 165–178.
- Robles Sabater, Ferran (2009): «Lingüística aplicada a l'ensenyament i nous corrents d'investigació en lingüística», *Caplletra* 47, 207–234.
- Strömquist, Sven / Verhoeven, Ludo (ed.) (2004): *Relating Events in Narrative. Typological and Contextual Perspectives*, Hillsdale: Lawrence Erlbaum Associates.
- Talmy, Leonard (1991): «Path to Realization: A Typology of Event Conflation», *Proceedings of the Seventeenth Annual Meeting of the Berkeley Linguistics Society* 17, 480–519.
- (2000): *Towards a Cognitive Semantics*, Cambridge: The MIT Press.
- van Lawick, Heike (2009): *Manual de traducció alemany-català*, Vic: Eumo.
- Zgusta, Ladislav (1971): *Manual of Lexicography*, l'Haia: Mouton.
- Zinken, Jörg (2002): *Imagination im Diskurs. Zur Modellierung metaphorischer Kommunikation und Kognition*, Bielefeld: Universität Bielefeld, <<http://bieson.ub.uni-bielefeld.de/volltexte/2004/483/>> [Consulta: 13.06.2010].

■ Diccionaris

- [BWDS]: *Bertelsmann Wörterbuch der deutschen Sprache*, Gütersloh: Wissen Media Verlag, 2004. En línia a <<http://www.wissen.de>> [Consulta: 30.03.2010].
- [DACEC]: Haensch, Günther / Kockers, Eckhard / Stegmann, Tilbert D. (2006): *Diccionari alemany-català* (amb la col·laboració de Marta Casas Vilella; text revisat per Herbert Wiedemann, David Sánchez Vaqué i Jordi Trilla Segura), Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 3a ed. revisada, ampliada i actualitzada.
- [DACP]: Guàrdia, Roser / Ritter i Obradors, Maria (1990): *Diccionari alemany-català, català-alemany*, Barcelona: Pòrtic, 3a ed.
- [DCAEC]: Batlle, Lluís C. / Haensch, Günther / Stegmann, Tilbert / Woith, Gabriele (2005): *Diccionari català-alemany* (amb la col·laboració de Herbert Wiedemann, David Sánchez Vaqué i Marta Casas Vilella), Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 2a ed. corregida, ampliada i actualitzada.
- [DIEC2]: Institut d'Estudis Catalans (2007): *Diccionari de la llengua catalana*, Barcelona: Edicions 62 / Enciclopèdia Catalana, 2a edició. En línia a <<http://dlc.iec.cat>> [Consulta: 30.03.2010].
- [DM]: *Diccionari de la llengua catalana multilingüe*, Barcelona: Enciclopèdia Catalana, s. d., <<http://www.multilingüe.cat>> [Consulta: 30.03.2010].
- [DWDS]: *Das Digitale Wörterbuch der deutschen Sprache des 20. Jh.*, Berlín: Berlin-Brandenburgische Akademie der Wissenschaften, 2003. En línia a <<http://www.dwds.de>> [Consulta: 30.03.2010].
- Elisenda Bernal, Universitat Pompeu Fabra, Institut Universitari de Lingüística Aplicada, Roc Boronat 138, E-08018 Barcelona, <elisenda.bernal@upf.edu>.
 - Carsten Sinner, Universität Leipzig, Institut für Angewandte Linguistik und Translatologie, Beethovenstraße 15, D-04107 Leipzig, <sinner@uni-leipzig.de>.

Zusammenfassung: In diesem Beitrag untersuchen wir einige moderne katalanisch-deutsch-katalanischen zweisprachigen Wörterbüchern aus Sicht des Spracherwerbs. Dabei konzentrieren wir uns auf die Verben, insbesondere die Bewegungsverben, die aus unterschiedlichen Gründen besonders problematisch sind. Die Verben stehen im Mittelpunkt der Aussagen, sie stellen die polysemischsten lexikalischen Einheiten dar und ihr Gebrauch hängt vielfach von zusätzlichen Informationen, wie beispielsweise im Deutschen der Position des Sprechers ab. Es wird untersucht, welche Informationen jeweils gegeben werden, wie sie verzeichnet sind, die Unterschiede und Widersprüche in Systematisierung und Präsentation und ob die Angaben es dem Lerner erlauben, zu annehmbaren Lösungen in der Fremdsprache zu gelangen. ■

Summary: In this contribution we analyze some modern bilingual Catalan-German-Catalan dictionaries from the point of view of language learning. In particular, we concentrate on verbs that for different reasons are problematic, among them motion verbs. Verbs are the center of the phrase, they are the most polysemic lexical units and their use in many cases depends on additional information, such as, in German, the position of the speaker. Thus, we analyze which information is given and how it is codified, the differences and contradictions of systematization and presentation, and whether the given information allows the students to arrive to acceptable solutions in the foreign language. [Keywords: Verb representation; bilingual lexicography; language learning; information codification; motion verbs]■